

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 40.— Din, za naročnike v inozemstvu 60.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 Din za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 Din.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat 1 Din. Inseratni davek posebej. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6/L.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Lažnjiv budžet.

SKRAJNO POMANJKLJIV PROSVETNI PRORAČUN ZA SLOVENIJO. — OGROŽENA EKZISTENCA UČITELJSTVA IN ŠOL. — NEZAUPANJE V DRŽAVNO UPRAVO. — VPLIV PRORAČUNA NA VALUTO. — SLABO OBDAVČEVANJE. — PADANJE PRODUKCIJE. — RAST DRAGINJE. — KATASTROFALNE RAZMERE ZA LJUDSKO IZOBRAZBO. — CAVEANT CONSULES!

Izvoljena je nova narodna skupščina. Najvažnejša pravica narodne skupščine je dovoljevanje vsakoletnega budžeta. To pa je obenem njena najvažnejša dolžnost, za katero nosijo poslanci odgovornost pred narodom.

Načelo pri sestavljanju proračunov, bodisi društvenih, občinskih ali državnih, mora biti, da se pri izdatkih upoštevajo vse obstoječe potrebe ter se zneski za nje prelinirajo v najvišje verjetni izmeri pri dohodkih pa se vzamejo najnižji sigurni zneski. Ako se pri tem pokaže primanjkljaj, se morajo iskati novi viri dohodkov: pri društvu zvišanje članarine, pri občini in državi novi davki. Le na ta način je mogoče vzdržati budžetno ravnotežje v proračunski dobi.

Pri sestavljanju državnega budžeta za leto 1922/23. se žalibog ni postopalo po tem načelu. Poznamo natančno le en del državnega budžeta: proračun izdatkov za prosveto v Sloveniji. Ta je ena sama velika laž!

Deloma je število profesorjev, učiteljev in uradnikov v proračunu manjše kakor število faktično z dekretom nameščenih: deloma so njihovi prejemki v proračunu nižji, kakor jim pristojajo po zakonitih predpisih; nekatere postojanke so v proračunu kratkomalo izpuščene, druge pa določene z naravnost smešno nizkimi zneski. V proračunu ljubljanske univerze je 44 rednih profesorjev: 10 po 9000 Din, 21 po 7500 Din, 13 po 6000 Din; pred sprejetjem budžeta pa je bilo nameščenih 48, in sicer 20 po 9000 Din, 18 po 7500 Din in 10 po 6000 Din. Izpuščeni so v proračunu 3 univerzitetni konceptni uradniki, ki so bili namešчени že leta 1920. Za 4 višje šolske nadzornike je prelinirana plača 20.000 Din, faktične plače pa so bile pri treh po 7000 Din pri enem 5500 Din, skupaj 26.500 Din. V proračunu ni bilo predvideno, da se v jeseni nastavijo novi učitelji, ki pridejo iz učiteljskega.

Za učila 12 državnih srednjih šol v Sloveniji je v proračunu smešna vsota 6000 Din, za neobvezne predmete (petje, stenografija itd.) v proračunu ni kritja, za draginjske doklade prosvetnih nameščencev v Sloveniji je v proračunu blizu 12 milijonov dinarjev manj, kakor znašajo po uzakonjenih navedbah. Itd., itd.

Kaj je posledica tega? Proračun je zakon in zakoni se morajo izvrševati. Zaradi tega bi se morali odpustiti iz službe vsi oni, ki niso v proračunu: le en mesec po začetku nove proračunske dobe bi smeli še prejemati svojo plačo.*

V prejšnji kraljevini Srbiji se je to tudi prakticiralo neizprosno in učitelji so na ta način izgubili svojo službo in si potem iskali nov poklic. Šole so se zapirale, druge vegetirale z nedovoljnimi sredstvi in zmanjšanim številom učiteljev.

Pri nas se letos vobče še ni postopalo po krutem »finansijskem zakonu«. Le pouk neobveznih predmetov na srednjih šolah se je ukinil, učitelji-voditelji ne dobivajo svojih nagrad za vodstvene posle, kateheti ne svojih honorarjev za verski pouk, učitelji ekskurzijskih šol in učitelji ce ročnih del ne svojih potnin. Prvotno se abiturijenti učiteljske niso mogli nastavit, potem pa se je tudi tu našel neki izhod.* Vobče se prosvetno delo nadaljuje še precej nemoteno. Toda za kakšno ceno? Neštevilne obširne vloge romajo na ministrstvo prosvete in na finančno ministrstvo. Iz Ljubljane je šlo na primer 30 takšnih vlog, nekatere so imele po 20, 30

* Drugim bi se morale plače reducirati na zneske, ki so v proračunu dovoljeni.

** Pričelo se je s silo goniti učiteljstvo v pokoj in čakalo se je kdaj kdo umrie, da so novinci lahko dobili plačo.

in več strani z raznimi sezname, izkaz, potrdili in dokazili o potrebi. Med tem pa čakajo prizadeti na svoje zakonite prejemke, v uro in strahu, ali jih dobijo ali ne. Da se pri tem razvija in bujno raste nervoznost med državnimi nameščenci, je jasno. O tej nervoznosti je nedavno dr. Ilercog v »Novi Evropi« objavil zanimiv članek. Da ta nervoznost škoduje ne le prizadetim, temveč državi in splošnosti, je tudi jasno. Še bolj jasno je, da se na ta način ne pripravlja pot za redukcijo pradištva, ako se samo z lažnjivim budžetom provocira na stotine nepotrebnih aktov — kajti tudi v drugih delih budžeta ni mnogo boljše.

Vprašanje pravičnega budžeta pa ima še drugo stran, ki je v ozki zvezi z valuto. Zaradi lažnjivega budžeta se morajo dovoljevati naknadni krediti že do sedaj se je samo za prosveto v Sloveniji dovolilo več milijonov; potrebno pa bi bilo to, liko, da bi se prosvetni budžet za Slovenijo povečal za več kot eno tretjino vsote, ki je v proračunu. Ni verjetno, da državni dohodki v isti meri rastejo nad zneske predvidene v proračunu. Posledica mora biti deficit na koncu proračunske dobe. Deficit na mora zmanjšati zaupanje v našo valuto.

Ali je bilo treba tega »kresanja« proračunskih postojank? Poznavalci razmer trdijo, da ne. Naša zemlja je bogata. S primernim in pravičnim obdačenjem bi se dobilo dovolj sredstev za državo. Ponekod plačujejo tako malo davkov, da se norčujejo iz njih. Neki polkovnik je pripovedoval, da pridejo kmetje v gostilno in naročijo liter vina z besedami: »Donesi mi za jedan godišnji porez!« V nekaterih krajih ne vedo kam z denarjem. Zato tudi ne prodajajo svojih pridelkov. To povzroča draginjo. Srbski pregovor pravi: »Kod bogatog Vlaha je pšenica skupa«. Nadalje to povzroča padanje produkcije. Denarja ne rabi zato se tudi ne potruditi, da bi več pridelal. Ako bi se tem bogatašem naložili primerni davki, bi bili prisiljeni, da prodajajo svoje pridelke in da skušajo čim več producirati. Zvišana produkcija bi zvišala izvoz in tako okrepila našo valuto.

Zmanjševanje budžeta, kresanje izdatkov, ovira napredek v dvojnem oziru:

zadržuje razvoj duševne in materialne kulture, ker odteguje državi sredstva za dviganje prosvete, za zboljšanje prometa, na drugi strani pa zmanjšuje produkcijo, ker ne sili prebivalstva, da bi izrabilo svoje telesne moči in bogastvo zemlje. Ni dober gospodar oni, ki malo izda, pri tem pa živi bedno, zanikerno življenje v zanemarjenem stanovanju brez kulturnih potreb. Gospodar, ki hoče biti res napreden, se trudi, da si poveča dohodke, da si uredi udobno stanovanje, da se izobražuje in živi duševno življenje. To velja tudi za narode in države.

Novo izvoljeni poslanci naj gledajo, da bo novi proračun boljši in pravilnejši. Letos v izjemnih razmerah je še bilo mogoče doseči povečanje nekaterih budžetskih partij in vkljub temu je prosveta v Sloveniji in gotovo tudi v drugih delih države precej trpela. V bodoče se bodo povečanja med letom težje dosegla: proračun, ki je bil sprejet, se bo moral izvrševati sledili bodo kravaži in škandali ter solšno propadanje na celi črti Caveant consules!

Na naslov ministrstva prosvete in centrale UJU v Beogradu.

Tekoči mesec smo bili javni nameščenci »osrečeni« s »sijajnim« poviškom draginjskih in stanovanjskih doklad. Ne potrebnost se mi zdi obširnejše o tem razpravljati, saj nam še vsem donijo v ušesih viharji vzkliki javnih nameščencev na protestnih shodih, ki so se vršili širom naše domovine, ki opozarjajo vlado, naj se nikar ne igra z bedo državnega uradništva, ki so ga neznosne razmere privedle že na rob propada in obupa. Bili so to vzkliki do skrajnosti obupanega državnega uradništva in njihovih rodbin, ki opozarja, da bo sicer v samoobrambi poslego v najskrajnejšem slučaju po najskrajnejših sredstvih...

Najbolj neprijetno pa so bile ta mesec iznenadene naše z javnimi nameščenci poročene učiteljice, ki so dobile poviška 31 Din, reci in piši: trideseden dinar. Od poviška osebne draginjske doklade 2 Din se je črtala polovica, stanovanjska doklada pa kratkomalo cela. Nimamo dovolj

LISTEK.

Prvi plameni.

»Zapoj, duša, zapoj o bolesti, najgloblji, najbolj pekoči in najlepši od vseh! Zapoj o bolesti, ki vre in vpije brez nehanja iz te uboge zemlje, ki jo ljubiš!«
Ivan Cankar.

Prvi plameni. Sedem pesmi za mešane in moške zборе. Uredil Srečko Kumar. Izdala in založila »Učiteljska Zveza slovenskih učiteljskih društev.« Julijske Krajine. Trst 1923. Tiskala »Edinost« v Trstu.

Naš smrtni narodni sovražnik nam je ugrabil ob koncu svetovne vojne del slovenske zemlje, solčni svet ob zeleni Soči, vinogradno Primorsko in vipavsko dolino, kršni Kras s Trstom, tužno Istro in velik del Notranjske, kjer biva najžilavejša, narodno najzavednejše slovansko ljudstvo, ki ječi pod krutim Lahom, pod trdo pestjo divjajočega fašizma, kjer je na dnevnem redu brezobzirno zatiranje slovenskih kulturnih in gospodarskih društev, nečuvno preganjanje slovenskega naroda, posebno pa pionirjev prosvete — slovenskega učiteljstva. V svoji stanovski zavednosti se je slovensko učiteljstvo strnilo v »Učiteljsko Zvezo slovenskih učiteljskih društev«, ki ima v njej zaščitnico učiteljskih pravic in stanovskih vprašanj. S svojo vsestransko agilnostjo je »Učiteljska Zveza« ustanovila svoj pevski zbor, ki je priredil po Julijski Krajini že nekaj prav lepo uspešnih koncertov pod svojim delavnim pevovodjo, glasbenim pedagogom in pianistom Srečkom Kumarjem.

Glej prve plameni, ki jih je zanetilo to zavedno učiteljstvo, zatirano in preganjano od podivjanih fašistov in od italijanskih oblastev! »Zapoj, duša, zapoj o bolesti...« V zbirki je na 20 straneh velike osmerke sedem pesmi, zvezanih z rdečo svilnato vrstico v okrasno okrašen ovojni list. Razkošna se mi zdi za današnje razmere ta izdaja.

Na Oton Župančičevo besedilo »Otroci molijo« je Ivan Gerbec zložil učinkovit mešan zbor, ki v njem prevladuje zmanjšani septimov akord, izražajoč obupno prošnjo otrok do očeta. Očetova ljubezen se karakterizuje v zanimivi kontrapunktni fugi, ki narašča do mogočnega ff, konec pa je šestroglasen zbor, ki izginja v najrahlejši pp s trizvokom v kvintni leži. Skladba zahteva izvežbanih pevcev in pevko s čilim glasovnim obsegom.

Stanko Premrl je zastopan z mešanim zborom »Zakaj?«, ki se v njem zrcali vsa lepota moderne harmonizacije. Besedilo jako spretno prilagojena skladba začenja v počasnem in mirnem f-molu, ko plove misel na jug, napev narašča, zopet pojema, misel zaplaka v šestroglasnih akordih, pri besedah »zakaj, pač zakaj?« pa vzkipi v mogočno, široko osmeroglasno akorde. V lahno gredočem tempu slika Premrl v triolah stavek »Bili so nekda naš raj« (— ti južni kraji), harmonija narašča v značilnih, obup izražajočih akordih, zopet pojema in konča v najmočnejšem ff z vzklikom »naš raj!« — Skladba je jako hvaležna za rutinirane zборе.

Emil Komel nas seznanja s svojo jako obsežno osmeroglasno pesmijo za mešan zbor »Vstajenje«. Skladba je skrbno obdelana v preprosti harmoniji, vendar dokaj utrudljiva za pevski zbor zaradi svoje obsežnosti in višine glasov. Lotijo naj se je le po številu močni pevski zbori, da bo pesem učinkovala.

Vinko Vodopivec je vžil nežne melodije za mešan zbor v Silvij Sardenkovo pesem »Pričakovanje«. Pesem začenja v rahlem d-molu. Dekle je odprla okno, da brž zasliši njegov korak. V risolutnem tempu zaječi, da ne sme on mimo hiše. Fugirani stavek slika v nežnem pp njeno

slutnjo, da on ni daleč. Vsa obupna žalostno vzdihuje: Ah! Ti mimo greš! — Skladbica ni tako lahka, kakor izgleda na prvi pogled. V njej je več glasbenih ličnosti, kontrapunktnih oblik, ki jih zmorejo le spretni in naobraženi pevci.

Janko Ravnik si je izbral Cvetko Golarjevo pesem »Kam si šla mladost ti moja« za moški zbor, ki ga je komponiral duhovito, umetniško. Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« je nagradilo to skladbo in jo prepusilo v natis za »Prve plamene«. Ravnik je genialen skladatelj globokih misli, le žal, da nas tako redko razveseli s svojimi proizvodi. — V počasnih molovih harmonij tuguje za mladostjo, naenkrat pa se v hitrih melodijah poda na plesišče, kjer brezskrbno zapleše in raja vse do jutra kot vihar. V značilnih disonancah in drznih postopih ugaša v divji strasti kot ugasne bliska žar. — Pevovodja mora biti že rutiniran interpret, da privede ta moški zbor z najboljšimi pevci do učinkovitega uspeha.

Vasilij Mirk se je prej večkrat oglašal v »Novih Akordih«. Nekaj njegovih moških zborov je prav srčanih, ki so med vnetimi pevci jako priljubljeni. »Prvi plameni« nam prinašajo njegov mešan zbor s tenorskim solom na Oton Župančičevo pesem »Zeleni Jurje«. — S koncertov ljubljanske Glasbene Matice nam je znana odlič-

krepkih izrazov da bi dali duška nad to vnebokričečo krivico, ki se je zadala poročenim učiteljicam.

Čim smo zaznali za izplačilo te be-
raške miloščine, smo storili s strani or-
ganizacije korake za intervencijo. Pri
knjigovodstvu oddelka za prosveto smo
dobili informacijo, da je delegacija mi-
nistristva financ izdala nalog, da se omenje-
nim učiteljicam za enkrat stanovanjska
doklada ne izplača, kar znači, da je dele-
gacija v dvomu glede upravičenosti iz-
plačila in čaka odločitve finančnega mi-
nistristva.

Čudna, jako čudna, da, prevelika je
natančnost naše delegacije v tem slučaju,
ki je jasen kot beli dan in popolnoma ne-
sporen. Zakon o draginskih dokladah z
dne 28. februaria 1922 določa, da dobi-
va državni uslužbenci drag. doklade in
sicer osebne, stanovanjske in rodbinske
doklade. Po tej naredbi veljajo stanova-
njske doklade samo za Srbijo in Črno go-
ro. Izpremembe in dopolnila k temu za-
konu z dne 25. februaria t. l., ki raztezajo
stanovanjske doklade na vso državo, pa
nimajo nobene določbe, da bi mož in že-
na, oba v državni službi, ne smela vsak
zase dobivati stanovanjskih doklad. To-
rej jim pripadejo te doklade tudi po na-
redbi in se jim morajo naknadno in čim-
prej nakazati.

Zanimivo pismo piše o tej zadevi ne-
ki tovariš: »Naše žene imajo sedaj polo-
vico dohodkov od učiteljic, žen-advoka-
tov, bančnih uradnikov itd. Učiteljica z
20. službenimi leti je n. pr. prikrajšana za
19 do 24 Din dnevno, t. j. 570 do 720 Din
mesečno. V povdarek te krivice nava-
jam: tukaj biva obitelj ki dobiva 5kratno
stanarino, a žive v skupnem gospodar-
stvu, in sicer stara mati, mati, hči uč-
teljica, hči bančna uradnica in zet ban-
čni uradnik. Dalje — oče višji uradnik ter

2 hčerki učiteljici — torej trije. Mož od-
vetnik hišni posestnik, žena učiteljica s
polnimi dokladami. Mož upokojenec, žena
učiteljica, hišna posestnica, oba dobivata
stanarino itd. Storitve vse, kar je v Vaših
močeh v odpravo teh krivic in to vse ta-
koj.»

So to gorostasne krivice, ki jim ni iz-
lepa najti enakih. Naša organizacija je
storila v tem pogledu svojo polno dolž-
nost. Na raznih zborovanjih in kongresih
smo opozarjali na odpravo te vnebokri-
čeče krivice. Vloga za vlogo je romala v
Beograd na centralo UJU in na razna
ministristva. Vse zastoni! Vlada se ne ga-
ne in ima očitno popolnoma gluha
ušesa.

A da bomo naleteli na gluha ušesa
tudi v našem ministristvu tega nismo pri-
čakovali! Glasom »Narodne Prosvete« je
izjavil minister prosvete, da niti ne po-
skusi priti z zadevo pred ministrski svet,
ker bi potem presegali skupni prejemki
v rodbini daleč prejemke najvišjega urad-
nika. Odkrito izjavljamo, da smo se zelo
zaučudili nad takim nesocijalnim stališčem
g. ministra. Danes, ko še tako visoki pre-
jemki javnih namestencev nič ne pome-
nijo, pa taki moralni pomisleki! Pred leti
sta mož in žena lahko mirno prejemala
vsak zase svojo polno plačo, ki je nekaj
izdala in je tudi skupno dosegala prejem-
ke višjih uradnikov, danes pa to ne bi
smelo biti? Ako zahtevata oba svojo pol-
no plačo, zato tudi oba delata. Obveljati
mora načelo: Za enako delo — enako pla-
čilo! Ne bomo prej odnehali, dokler se to
načelo ne bo začelo izvajati tudi v praksi.
Ponovno se obračamo na gornji naslov,
naj zastavi vse svoje sile v odpravo te
gorostasne krivice, da se ne bo prizade-
til jemala vera v pravico in resnico naše
javne uprave. Strokovni tajnik.

Potreba boljšega šolskega sistema.

Ali ni tedaj potrebno želeli, da se tudi pri
nas na ta način z dobro zamišljenim in preudar-
nim šolskim sistemom postopoma izravna pre-
pad med življenjem na kmetih in življenjem v
mestu, pa da se bo vsaj enkrat tudi pri nas mo-
glo živeti na kmetih udobno in zadovoljno, da
se bodo pri naših kmetih poznali znaki kultur-
nega življenja, pa da tudi pri nas ne bo nihče več
bežal iz vasi in od kmečkega stanu?

Težko je, preveč težko pripoznati in odobri-
ti to tako nepopolno sodbo o uspehih dela na po-
lju naše narodne prosvete in o rezultatih šolanja
naše narodne mladine v naših narodnih šolah.
Težko je verovati, da je naš šolski sistem v res-
nici tako slab, neracionalen in neuspešen, da to-
liki milijoni potrošeni za izdrževanje narodnih šol
in vse delo na polju naše narodne prosvete celo
stoletje niso imeli prav nikaršnja vpliva na kul-
turni preobrat najširših narodnih mas. Posebno
se branijo mnogi iz učiteljskih vrst priznati tako
nepopolno sodbo o rezultatih šolanja narodne
mladine v osnovni šoli, ker mislijo, da bi s tem
obenem naslikali tudi vrednost svojega dela kot
delavci v osnovni šoli. Toda tako mišljenje je na-
pačno! Navedeno poročilo šolskega nadzornika
izkazuje, da se otroci za čas učenja obiska os-
novne šole dobro nauče čitati in pisati, presoje-
vati, pravilno govoriti in lepo izdelovali pismene
izdelke, pa tudi poročila vseh drugih nadzorni-
kov in prosvetnih inšpektorjev potrjujejo, da vr-
ši učiteljstvo požrtvovalno in uspešno svoje dolž-
nosti kot vzgojitelji učitelji narodne mladine
v šoli. To je neovrtna resnica, kateri nihče ne
oporeka. Ali kaj pomaga vse to, kadar je osnovna
šola prepuščena sama sebi brez drugih šol za
nadaljno izobraževanje narodne mladine, in za-
puščajo kmečki otroci šolo in učiteljstvo
ravno takrat, ko bi jim učenje največ koristilo
in ko radi tega kmalu po končanem šolskem
obisku pozabijo vse to, ker so se v njej naučili?
Ali niso naši učitelji podobni onim delavcem, od
katerih se zahteva, da dobro postavijo temelje
zgradbi ter jo dobro dozidajo do vrha, potem pa
jo zapuste brez strehe, da uniči zob časa še to,
kar je bilo tako solidno in trpežno sezidanega do
strehe?

Enotna šolska zakonodaja.

Velika napaka v sistemu šolstva pri izobraz-
bi mladine je ta, ker pri nas nimamo pravzaprav
enotnega šolskega sistema. Šolanje narodne mla-
dine, ta tako važen posel za naš bodoči drž. in
nacionalni razvoj, se vrši brez smotnega na-
črta. Ta žalostni fakt se spozna najprej v tem,
ker se pri nas z enim zakonom upravljajo osnov-
ne šole, z drugim posebnim zakonom meščanske
šole, s tretjim posebnim zakonom gospodinskih
šol; dalje ustanavlja eno vrsto šol ministristvo
prosvete, drugo vrsto šol poljedelsko ministristvo,
tretjo vrsto ministristvo za trgovino in industrijo,
četrtlo pa ministristvo socialne politike. Vse te
vrste šol pa služijo enemu in istemu namenu; da
dobi narodna mladina v njih potrebno znanje in
sposobnost za poklic, kateremu se posveti v živ-
ljenju in od katerega bo živel. Pa se vendar za
vse te narodne šole, čeprav imajo skupen namen,
in tvorijo eno organsko celoto, izvršujejo posebni
zakoni, postavljajo posebna poslopja, izdelujejo
posebni proračuni, postavljajo in plačujejo poseb-
ni učitelji, ustanavljajo posebna vodstva, posebni
nadzorniki in inšpektorji! Za vsakega treznega
človeka je jasno, da je tak postopek na polju
izobraževanja narodne mladine res nesistematič-
no delo, in ljudje, ki poznajo uredbo narodnih
šol za izobrazbo mladine tudi pri drugih narodih,
vedo tudi to, da se nikjer drugje na svetu ne de-
la tako nesistematično in da se nikjer ne troši
tako neracionalno ne čas, ne denar, ne delo.

Vse, absolutno vse, kar se hoče doseči z
ustanavljanjem in uporabljanjem teh mnogih vrst
posebnih šol in ki jih ustanavljajo razna minist-
ristva, vse to se more doseči mnogo boljše in mno-
go cenejše, ko bi se tudi pri nas (kot drugod po
svetu) napredno organiziralo izobraževanje na-
rodne mladine po enotnem dobro zamišljenem in
zasnovanem načrtu in sistemu, ki bi bil izdelan in
odoben ob sodelovanju vseh poklicanih faktor-
jev, ki naj poskrbe za dobro izobrazbo narodne
mladine v narodnih šolah in pridobivanje znanja

in sposobnosti kakor kmetiški tako tudi za obrtni,
trgovski, industrijski, gospodarski in državljanski
pokli. Tako se izvaja izobrazba narodne mladine
v narodnih šolah pri vseh drugih naprednih na-
rodih, in da je potrebna take izobrazbe mladine
in takega organiziranja tudi pri nas, bo razvid-
no iz drugega dela te razprave, kjer bodo pred-
loženi formalni predlogi oziroma zahteve za vse
potrebne reforme v našem dosedanjem neracio-
nalnem sistemu narodnih šol.

(Nadaljevanje sledi.)

Iz Jugoslavije.

— Prošnja vsem učiteljem - staršem.
Prosimo kratkih poročil na dopisnici, ko-
liko otrok imate v šolah izven doma in
koliko plačujete zanje mesečno? Podatke
nujno potrebujemo za občni zbor. — Od-
bor Učit. konvikta v Ljubljani.

— Lep napredek dalmatinskega uč-
teljstva. Dalmatinsko učiteljstvo je skle-
nilo, da upelje tudi obvezno naročbo stan-
ovsko-političnega glasila Pov. UJU v
Splitu za vse svoje člane. Pozdravljamo
s posebnim zadoščenjem ta sklep, ker le
na ta način se bo res trdno okrepila naša
stanovska zaveza in bo močna naša or-
ganizacija, če bo vse učiteljstvo naroče-
no in bo čitalo naše stanovske liste. Naš
ideal je, da čimprej pridemo do obvezne
naročbe naših centralnih glasil, za kar je
na predpogoju, da se upeljejo prej obvez-
na glasila poverjeništev, ker le na ta na-
čin se vzgoji zavednost. Sklepi dalma-
tinskega učiteljstva so sledeči: »1. Sva
su kotarska učiteljska društva dužna s
članarinom utjerati i pretplatu za »Po-
kret« po 1.50 Din mesečno (18 Din go-
dišnje), a list će slati besplatno svim or-
ganiziranim članovima. 2. Neorganizira-
nim učiteljima i ostalim predbrojnicima, te
j onim organiziranim, a za koje kotarsko
društvo ne uzme odgovornost za sakup-
ljanje pretplate slati će se list samo iza
kako pošalju pretplatu. 3. Starim dužni-
cima ne će se slati list ove godine, dok
ne podmire pretplatu za 1922. Ono 1.50
Din, što društva budu od organiziranih
članova dužnika utjeravati za list kroz
ovu godinu, biti će uračunato na podmiru
duga, odnosno manjka, za 1922, a list im
se ne će slati, dok dug ne podmire jer
dužnici moraju da pokriju manjak prošle
godine.« — Uredništvo »Pokreta« je pre-
vezel tov. A. Devčić, a administracijo tov.
A. Maričić.

— Najbednejše med bednimi. Držav-
ni uradniki vseh kategorij so prejeli v pr-
vi polovici meseca marca nekaj drag. do-
klad. Sicer so te z ozirom na grozno dra-
gino tako malenkostne, da izgledajo ka-
kor miloščina. Vendar nismo te miloščine
deležne me. drž. otroš. vrtnarice in drž.
učit. ročnih del kakor, da bi živele v iz-
obilju in nam bi te malenkosti ne bilo tre-
ba. Poglejmo sedaj, kakšnih in kolikih
dobrot smo deležni. Otr. vrtnarica, ozi-
r. učiteljica roč. del s polno dobo službenih
let dobiva z vsemi dokladami 685—702
Din mesečno. Ali ni to bridka ironija? S
tem naj se hranimo oblačimo in plačue-
mo stanovanje; ne, stanovanja nam ni
treba plačevati takega mnenja so nam-
reč v Beogradu, kajti nam niso odkazali
nikake stanarine. Kar se dela z vsemi
uradniki, prav posebno pa še z nami, to
kriči nujno po službeni pragmatiki, po
kateri se ne bo smelo tako igrati z drž.
uslužbenci. Me otr. vrtnarice in učit. roč.
del apeliramo in pozivljamo UJU, da za-
stavi svojo besedo za nas katere se na
merodajnem mestu zlostavlja tako krivič-
no. Povzdignite svoj glas, saj smo člane
Udruženja in delamo tudi na prosvet-
nem polju.

pustila pa je v nemar svojo glavno nalogo, pri-
jeti tam, kjer nihče ne gradi, nihče ne svetuje,
ampak le podirajo in uničujejo izrodki vsakda-
njega življenja. Sedaj upam nam je postalo jasno,
kje treba, da zasadi svojo lopato »P. R. K.« Obr-
niti se mora do dece iz predšolske dobe, ki se
deloma zbira v otroških vrtcih in pa do šolod-
raslih otrok, ki so po največ prepuščeni samim
sebi in le izjemoma morda podpirani od dobrih
ljudi. Posebno poslednji bodo nudili hvaležni ma-
terijal požrtvovalnemu delu križarskih organiza-
torjev, ki sedaj seveda ne bodo smeli več iz bo-
jazni pred trdom natovoriti dela tuji organi-
zaciji. In še nekaj! Z organiziranjem dece v šoli
je vedno velik križ. Navadno prevzame vodstvo
takih društev vzgojitelj sam v svoje roke, kar
se je tudi v tem slučaju zgodilo, s tem pa že a
priori pokoplje vsak uspeh. Ne smemo namreč
pozabiti dejstva, da uspeva in cvete samo tista
organizacija, ki je vzklila iz potrebe članov, ki
jo predstavljajo! Tudi pri otrocih nam je tedaj
računati na to dejstvo in uverjeni smo lahko, da
bo organizacija tudi tu uspela le tedaj, če si jo
mladina zgradi brez sodelovanja odraslih, če ji
udahne idejo, ki se je porodila iz njenega srca.
Organizacija, ki jo odrasli osnujejo za mladino je
kakor slabotno novorojeno dete, ki ob prvem
prehladu izdihne. (Konec. prih.)

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)

(Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU »Naloge učiteljske organizacije v ujedinjen domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev«, podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, 1. 1922.)

Ti podatki izkazujejo, da v velikem delu
našega naroda pismeni prebivalci ne dosežejo niti
30%, in to je povprečni procent, toda kadar se
ta procent izračunava razdeljeno za mestne in
oddeljene kmečke prebivalce, pa zopet posebej
za moške in posebej za ženske, tedaj vidimo, da
število pismenih po kmetih za moške ne iznese
več kot 15%, a za ženske ne iznese niti 5%.

Toda če se uspehi in rezultati šolanja otrok
ne iščejo ne v življenju najširših narodovih mas
niti ne v procentu pismenega prebivalstva, kje
pa naj jih potem iščemo in najdemo?

Zgled pri Čehih.

Kjer so stvarni uspehi in rezultati od šo-
lanja narodove mladine v narodnih šolah, tam
niso skriti in se lahko in hitro opazijo v
statistiki in ljudskem življenju. To se n. pr. lepo
in jasno vidi v življenju naših severnih bratov
Čehov. Lanskega leta je bila povodom velike de-
želne kmetijske razstave v Pragi prirejena tudi
manifestacija njihove kmečke organizacije. Po
praških ulicah so hodile neprekledne mase nara-
da. Vsi udeleženci so bili lepo oblečeni s klobuki
na glavi, čevlji na nogah in z dežniki v rokah.
Eden iz gruč Šumadincev, ki so posetili to raz-

stavo, je vzkliknil: »Kje so pa njihovi kmetje?«
On ni smatral manifestante za češke kmete, ker
se niso razlikovali od meščanov po obleki. In
res, pojem vas in pojem kmet ne značita pri na-
ših bratih Čehih isto kot značijo ti pojmi pri nas.
Pojem vas znači pri nas ljudsko naselbino, ki je
po neizhujenih potih oddaljena od kulturnih cen-
trov, in kjer ljudje žive po bajtah in kočah po-
kritih s koruznico, postavljenih brez kakšnega
reda ob blatnih potih, kjer se sužensko dela, pa
se ne živi kakor morajo ljudje živeti, ker se niti
v najbogatejši hiši ne zna niti zamesiti ušesnega
kruha.

Pri naših bratih Čehih znači pojem vse samo
kmečko naselbino, v kateri pa se vrši življenje
ravno tako kulturno, udobno in zadovoljno kot
v mestih.

To je tedaj plod sistematičnega dela na po-
lju narodne prosvete in rezultat dobro zamišle-
nega sistema za šolanje narodne mladine, skrb
prosvetnih voditeljev in dela vzgojitelcev ter
učiteljev mladega narodnega naraščaja.

Zgled pri Slovencih.

Ravno tako je z malo razliko tudi v veli-
kem delu naših bratov Slovencev.

Ne more se oporekati, da so vplivali na
kulturni razvoj in širjenje naših bratov Čehov in
Slovencev tudi drugi faktori razven šole, toda
resnica je, da je od vseh drugih vplivov bil naj-
močnejši vpliv narodne šole. Dobro zamišljen
šolski sistem je izravnal pri teh naših srečnih
bratih prepad med življenjem v mestih in na
deželi in dosegel, da se živi na kmetih isto kul-
turno življenje kot pa v mestih.

* Resolucije, sprejete k referatu v Saraje-
vu se glase: 1. Neobhodno je potrebno, da izde-
la jugoslovenska učit. organizacija svoj načelni
program. 2. Ta program naj se izdela s kolek-
tivnim sodelovanjem vsega učiteljstva. 3. Za iz-
vedbo tega programa, čim bo izdelan, naj se po-
oblasti širji glavni odbor, da ga sankcionira in
prevzame dolžnost njegove izpeljave.

na, moderna Lajovičeva skladba »Zeleni Jurij«,
ki jo je občinstvo sprejelo z navdušenim odobra-
vanjem. — Nič manj odlični ni Mirkov zbor, ki
nam v živih glasbenih barvah hitrega 6/8 takta
jako spretno opisuje prihod zelenega Jurja in našo
željo, naj Jurij ne hodi drugam. V srednjem delu
je malo počasnejši tenorski solo, ki ga spremlja
mešan zbor v lahmem pp. zadnji del pa je delo-
ma podoben začetku. Lepa skladba je to, ki jo
bodo pevski zbori radi peli in občinstvo rado po-
slušalo.

Emil Adamič je napisal na Cvetko Golarje-
ve besede »Narodna« lep, pristno jugoslovanski
mešani zbor, jako spretno kontrapunktično se-
stavljen iz dvoglasnih melodij ženskih in moških
glasov, ki se v drznih skokih in prehodih vlivajo
v četverglasno harmonijo. Vsa pesem se giblje
v živahnem dve četrtinskem taktu. Moški glasovi
začno z značilnimi kvintami, ženski glasovi
vpadejo vsak s popolnoma samostojnim nape-
vom; te ženske napeve ponavljajo moški glasovi
tako, da se vsa harmonija razvija mestoma v
dvoglasno fugo. Adamič sam pravi, da njegova
»Narodna« ne bo pretežka, ker je skoro vseskozi
izvedena na principu harmoničnega dvoglasja.
Res je, da si bodo pevci in pevke lahko in kmalu
osvojili postop, oziroma napev vsak svojega gla-
su, toda v skupnih vajah bo treba dosti truda in

energije, da posamezni glasovi ne zavozijo s tira
zaradi nastopajočih ostrih disonanc vse dotlej,
dokler se jih ne privadi uho. Da, ta »Narodna«
mora priti v roke temperamentnim pevovodjem
in pevcem! —

»Prve plamene« kar najtoplejše priporočamo
vsem boljšim pevskim zborom. —4—

DR. STANE RAPE:

Podmladek „Rdečega križa“.

(Nadaljevanje.)

»P. R. K.« smatram za izvenšolsko organi-
zacijo, ki je vtaknila pomotoma svoje prste v
vzgojiteljevo delo med šolskim poukom, odnosno
sploh v njegovo šolsko poslovanje. Kar mi je bilo
ravno zaradi tega mojega naziranja nejasno, so
mi odkrila izvajanja na zadnjem sestanku, kjer
se je poudarjalo, da je podmladek prenesel svoje
delovanje na torišče šoloobvezne mladine zato, ker
je bilo to najlažje izvedljivo in je obetalo največ
uspeha. Tu je sedaj ono jedro iz kojega je kličo
nasprosto in mržnja proti društvu s strani uč-
iteljstva. Pravilno so namreč mnogi zastopniki
učiteljstva povdarjali, da ono, kar predpisuje or-
ganizacija »P. R. K.« že zdavnaj vsi naši vzgoji-
telji, ki gredo vzporedno z zahtevami časa, tudi

vrše, da je tedaj njega nastop v naših šolah
odveč in, da se določno izrazim, prepozno!

Naenkrat mi je bilo sedaj jasno ono, po čem-
er sem se zastoni izpraševal, namreč: s kako
pravico in zakaj se vsiljuje »P. R. K.« ravno šol-
am, a ne zastavlja svojih sil in sposobnosti tam,
kjer bi jih bilo mogoče res plodonosno porabiti in
izrabiti. Organizacija, ki je v svojem jedru ide-
alno zamišljena, če izvzamemo par amerikaniz-
mov, ki ne sodijo za naše razmere, je naslonila
svoje delovanje tam, kjer ga je najmanj treba,

* Načrt za moralno vzgojno vplivanje sem
izdal in ga preizkusil v osnovni šoli. Dasi se mor-
da zdi mnogim med nami te vrste postopanja no-
vo, moram odločno izjaviti, da je le konkretnije
povdarjena tista plat, ki jo je teorija že zdavnaj
stavljala v isti red s poukom in, da tvori bistven
del vzgajanja sploh. Ne gre tedaj dopuščati, da
to panogo uvaja v šolo šele »P. R. K.«, ker mi
na ta način ne le, da profaniramo svoje vzgojne
institucije, ampak označimo naše šole celo služ-
beno za učilnice, ko so šele po posredovanju po-
polnoma nepoklicanega faktorja postale — vzgo-
jevalnice. Kako neločljivo je vezan pouk z vzgo-
jevanjem v modernem zavodu bo prav kmalu
občutil vsak, kdor v šolski sobi ne čra iz mrtvih
učbenikov, ampak zajema iz strokovnega življenja,